

Ranjene pesmi slovenskih vojakov

Iz časa pred prvo svetovno vojno se je ohranil zvezek ljudskih in vojaških pesmi, ki je krožil po krajih pri Sv. Barbari v Halozah.¹ V njem so pesmi iz vojaškega življenja, pesmi slovesa od doma in seveda pesmi hrepenenja po domačem kraju in ljudeh, posebno še po ljubljennem dekletu in starših. Večino pesmi in besedil je zapisal desetnik (frajtar) Mihael Petrovič - Hrastinski, rojen v Pohorju in poročen v Gradiščah. Petrovič je leta 1906 služil vojaščino v Ljubljani, kjer je imel stan njegov 7. artilerijski polk. Nekaj časa naj bi Petrovič prebil v vojaškem lazaretu v Celovcu. Tam je nastajala pesmarica, pri nastanku katere so mu pomagali tudi nekateri vojaški tovariši. Po končanem služenju obveznega roka se je Mihael s pesmarico vrnil v domači kraj, tu pa zbrane pesmi prepeval v fantovskih družbah, na vaških srečanjih ali pod dekletovim oknom. Tako so se takrat pesmi širile iz ust v uho in od hiše do hiše. Mnoge pesmi v pesmarici opevajo kranjskega in slovenskega vojaka, ki se junaško bojuje, a tudi globoko občuti tragiko med življenjem in smrtjo. Marsikatera pesem se je ohranila še do današnjih dni.

Haložani svojih čustev ne razkazujejo radi, le med prepevanjem njim ljubih pesmi se spozabljajo do ginjenosti. Tako je bilo tudi s prepevanjem na haloškem podeželju pred sto in še celo pred šestdesetimi leti. Javnih zabav ni bilo veliko, zato so si ljudje delali veselje na domovih. Ob porokah, kolinah, kožuhanju koruze, tolčenju sadja za prešo, ob bratvi grozdja, luščenju bučnih koščic, cūfanju perja... zapeta pesem je bila vedno glas srca in sporočilo dobrega razpoloženja. Z odraslimi so prepevali tudi otroci in odraščajoča mladina, ki so si na ta način ostrili posluš in glasove. Pelo se je večglasno, štiri do pet ubranih glasov se je znalo prepletati, zveneti in zelo ubrano doneti. Za posameznike, ki niso imeli posluha, in takih je bilo veliko manj kot jih je danes, je veljalo pravilo spodobnosti: med petjem so potihno brundali ali premikali ustnice, s katerih si lahko prepoznal, da doživeto spremljajo besedilo pojočih. Rokopisne pesmarice so imele v takšnih okoliščinah na podeželju poseben pomen; v pevsko bolj nadarjenih in navdahnjenih družinah so te knjižice nastajale in se ohranjale skozi več rodov. Iz njih so sodobniki črpali stare, a vanje vpisovali tudi nove pesmi, ki so se pojavljale v kraju. Družinska druženja in domače prireditve so imele za širjenje pesmi na podeželju odločilen pomen. »Pevci naprej«, kot so rekli tistim, ki so začenjali kakšno pesem, so pred večerno zabavo radi pokukali v domačo pesmarico, pogosto pa so naslednji dan vanjo tudi kakšno pesmico dodali. Pesem se je hitro širila, slišati jo je bilo na paši, na vasi pod dekletovim oknom in po veselja polnih domovih ob kolinah in porokah.

---

¹ Original rokopisa je bil ohranjen pri Stanku Kokolu – Habičaku iz Pristave. Celotna zbirka je bila objavljena v knjižici »*Vojni luzerji 1914 – 1918*« avtorja Martina Prašničkega; samozaložba, Maribor 2006.

Vojaške pesmi, kot jih je zapisal v svojo pesmarico frajtar Mihael Petrovič - Hrastinski, so najbrž iz različnih zgodovinskih obdobj, iz večine besedil pa vejejo čustva, ki potrjujejo, da se fantje za vojaščino niso odločali ravno z navdušenjem; ko opisujejo vojne dogodke, gre najbrž še za vojne z Napoleonom, ali za vojne med Avstrijo in Italijo (1859) ter med Avstrijo in Prusijo (1866); vse te vojne so na slovenskih možeh in fantih gotovo zapustile pretresljive posledice, kar so potem znali izražati s petjem. Ponovno so te pesmi oživele po letu 1914, ko so mladi možje in fantje zapuščali žene, otroke, starše in sorodnike ter so se podajali v smrtonosno kolesje prve svetovne vojne ...

Tudi Mihael Petrovič je odšel leta 1914 s 7. lovskim bataljonom v Galicijo, kjer je bil od leta 1914 pogrešan. Za mrtvega so ga proglasili leta 1920.

Pesmi so tukaj prepisane iz precej izdelane pesmarice, dodana pa so najnujnejša ločila, da se vsebina lažje razume. Tu in tam je opuščena kaka vrstica ali kitica, ki v rokopisu ni bila čitljiva ali popolna. Ker opevajo vojake in njihove vojne izkušnje, jih zaradi vsebine in oblike lahko poimenujemo kar »ranjene pesmi slovenskih vojakov«.

Fantič sem star šele osemnajst let

Fantič sem star šele osemnajst let,
cesar me hoče k soldatom imet;
kako bom soldat, sem fantič premlad,
ne morem gor gvera držat.

Farni zvoni prav milo pojo,
od ljubih prijatlov jaz jemljem slovo;
pa jemljem slovo, da bog ve kako,
nazaj me nikol več ne bo.

Očka in mamca pa jokata se,
ker vid' ta fantiča preoblečenega,
preoblečen' ga za vojsko pripravljen' ga.

Bratec in sestra pa jokata se,
od bratca prelubga ločujeta se.
Oj bratec ti moj, nikar ne žaluj,
saj prideš tud ti za menoj.

V kasarno sem hodu korajžen vesel,
sem puško zagledal, sem jokat začel;
oj srček ti moj, nikar ne žaluj,
z veseljem zavriskaj, zapoj!

Materina

Kolkokrat sem gori vstala,
sem prižgala svetlo luč,
tebe sinek povijala,
nisem spala celo noč.

Ko boš sinek gori zrastel,
moral biti boš vojak,
mater boš doma zapustil,
se boš moral bojevat.

Z belim bojo te gvantali,
Oh, od nog do vrh glave,
in te s puško obkladali,
naj le mati toč solze.

Fantje le veseli bodmo,
ki na vojsko pojdemo!
Ker svoj dom pustimo,
in nazaj nas več ne bo.

Fantič le s korajžo stopaj!
Tam boš moral v boj krvav,
z Lahom se boš moral biti,
svojo kri do kaplje dal.

Na odhodu

Mi je solnce odsijalo
v dolinci rožnati
v njej je moje dekcle stalo
in je rožce trgalo.

Je rožce trgalo,
je pušlec delalo;
jo moram zapustit
in v dalne kraje it.

Oj hribci in doline
izgluhajte se vse!
Daj, se stori ravno polje,
da vidim dekcle svoje

Oj videl bi jo rad
pred smrtjo še enkrat.
Je ne morem pozabiti,
tak žal mi je po njej.

Zdaj hauptman zdigne sabljo -
mladi fantje le naprej!
Sovražnik gre nasproti -
oj fanti, kaj pa zdej?

Al nič se ga ne bati,
če gluh ga velko je,
imamo tud mi puške
in ostre sablice.

K nam krogle že brnijo,
se trese celi svet,
ljudje po tleh ležijo,
so močno ranjeni.
Eden nima roke,

ta drugi noge ne,
ta tretji smrtno ranjen
že tam na tleh leži.

Za svojga sinka mamca
prav milo tam ječi,
ker krogla ga zadela,
že mrtev tam leži.

Za svojga brata sestra
zdaj toči solzice,
ker tamkaj milo vpije,
pa nima več roke.

Žaluje tudi dekcle
za svojga fantiča,
ki mu je sabljica
glavo odsekala.

Al bogi smo mi fantje,
kaj mogli smo prestat,
in zdaj življenje svoje
pod mečem vsi končat.

Očeta ino mater
zahvalil bom lepo,
ki so me gor zredili,
učili prav lepo.

Vojaški stan

Ko fantič sem potrjen
za k vojakom se podat,
razsajal sem ko norec,
da svet ni mogel spat.

Neumne tiste urce,
ki fantič v njih nori,
če k vojakom je potrjen,
nikdar v njem pokoja ni.

Ko pride pa v kasarno,
je zgrivan in potrt,
tako da skor ne more
svojih oči odpret.

Ko zjutraj se sprebudi
in gleda beli dan,
nad glavo mu visi orožje,
ki bo z njim obdarovan.

Nad glavo mu kanister
na kaveljnih visi,
kasarna mu prinesla
veliko sitnosti.

Na drugi strani mu pa
gverček sem ter tja binglja,
kater` mu bo zapisan –
za tri leta ljubica.

Nato pa slišim zatrobiti
zaplozati na glas
jaz pa ne zastopim,
da h kofeti ² kliče nas.

»Se hitro skup poberi!«,
zavpije star soldat,
pa ne delaj mi kravala,
da bom mogel dalje spat...

---

² Mišljeno je najbrž, da trobentač poziva na zajtrk s kavo = «kofetom».

Vojak vesel

Sem prišel k vojakom,
sem točil solze,
zdaj sem se navadil
in dobro mi gre.

Eno leto že služim,
dve leti še bom,
imam lepa dekleta,
ne mislim na dom.

V Celovcu sem pustil
'no lepo dekle,
V Ljubljani sem našel
'no drugo za me.

Prav lepo pogleda,
prav dobro ji gre,
'ma lice rudeče,
glih ta bo za me.

Še eno poznam,
jo prav v srcu imam,
na drug kraj Ljubljance
za njo se podam.

Čeravno Ljubljanca
prav močno šumi,
pa do moj'ga dekleta
preplavat nič ni.

Urlaubarska

Enajstega avgusta,
ko gre pšenica v klas,
hornisti zaplozajo,
urlaubarjem na čast.

Bo hauptman komandiral
urlaubarjem »rechts um«,
le dobro se imejte,
podajte se na dom.

Prešmentana kasarna,
prešmentano pero,
ki me je zapisalo
k soldaškemu stanu.

Kasarno bom zapustil,
domov se bom podal,
tam drugo dekle ljubil,
pri drugi bom zaspal.

Marš

Stoji, stoji ravno polje,
po polju bela cesta gre,
po cesti fantje stopajo,
prelepi mladi fantje so.

Haj hola, hola, fantje vi,
kam ste se vsi namenili,
se hočete podat od nas,
ki ljubimo iz srca vas.

Zdaj zbogom vsi prijatli,
vi starši, sestre, brati,

na vojsko gremo zdaj mi vsi,
mogočen vojvod kliče nas.

Slovenci zdravi ino mladi,
smo urni kakor glivce vse,
imamo srce ino moč,
zmagáli bomo kar gredoč.

Veselo hočemo zapeti,
v boga zaupanje imeti,
pogumno bomo streljali,
sovražniki pa bežali.

Le naj ropoče in bobni,
iz tistih topov naj grmi;
naj le krogle švigajo,
Slovenci ne pobegnejo.

Oj ta soldaški boben

Oj ta soldaški boben,
ta bo moj ta velki zvon;
oj ta mi bo zazvonil,
Kadar jaz umiral bom.

Oj ta soldaška sabla,
ta bo moja svitla luč;
oj ta mi bo svetila,
kadar jaz umiral bom.

Oj ta zelena trata,
ta bo moj ta zaden dom;
oj tukaj bom počival,
kadar jaz umerl bom.

In ti slovenski fantje,

bodo pokopali me;
me bodo pospremili,
na zelene travnike.

Vrnitev od vojakov

Po polju pa rožce cvetijo,
hoja, cvetijo,
vsi fantje na vojsko gredo.

Ko fantič iz vojske dam pride,
hoja, dam pride,
že dekle na pragu stoji.

Kako se ti meni dopadeš,
hoja, dopadeš,
življenje jaz zate bi dal.

Kako se bom tebi dopadla,
hoja, dopadla,
saj imam že svoj'ga moža.

Res lušno je blo na deželi,
hoja, deželi,
kjer hiš'ca na samem stoji.

V hišci pa pojtla postlana
hoja, postlana,
na njej drugo dekle leži...

Vojaški očenaš

Oče naš kateri si na Dunaji povešano bodi tvoje ime kakor na Dunaji tako v Ljublani. Daj nam vsak dan boljšo menažo in vsakemu en goldinar, da si poplačamo svoje dolgove in ne pelji nas več na eksicirplac, temveč reši nas od abteilunge. Amen!

Češčena Elizabeta³

Franc Jožef je s teboj, ti si blažena med ženami našega cesarstva in blažen je tvoj ljubljeni sin Rudolf. Ljubljena Elizabeta, mati vseh revnih vojakov, prosi za nas, kadar bomo zoprti, posebno pa naša zadnja leta našega odslovljenja in vednega dopusta od vojaškega življenja. Amen!

Vojakova vera

Jaz verujem v cesarja Franca Jožefa I., mogočnega vladarja na Dunaji in njegovega cesarskega princa sina Rudolfa, edinega kateri je spočet od Franca Jožefa, rojen od cesarice Elizabete. On ni trpel pod Poncijem Pilatom, tudi ni na križu umrl, ampak bo lahko v vojski ubit. On ni tudi v grob položen, on ni šel pred pekel ampak po svetu in čez tri dni bo nazaj prišel sodit nas ravno vojake in siromake. Verujem tudi v konec vojaškega stanu in pričakujem, da bom zopet svojo ljubo zagledal... Amen!

---

³ Iz zafrkljivih vojakovih molitev je razumeti, da so nastale pred letom 1889, kajti o cesarjevem sinu Rudolfu se govori, kot da je še živ – vemo pa, da je storil samomor prav omenjenega leta. Podoben sklep se lahko izpelje iz denarne enote, ki je v očenašu goldinar. Tega je zamenjala krona leta 1892.